

การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับฤทธิ์ของคื่นไช้ ในการลดความดันโลหิต*

จันทิมา ปโชติการ**
ไพโรจน์ ศิริวงษ์**
พจนนา พุกกะมาน**

ศึกษาฤทธิ์ของคื่นไช้ต่อความดันโลหิต โดยใช้สุนัขเป็นสัตว์ทดลอง ผลปรากฏว่าน้ำที่ได้จากการต้มคื่นไช้ทั้งชนิดแห้งและสด รวมทั้งน้ำคั้นคื่นไช้สด สามารถลดความดันโลหิตของสุนัขจากระดับปกติได้ และพบว่าความดัน diastole ลดลงมากกว่าความดัน systole, pulse pressure เพิ่มขึ้น อัตราการเต้นของหัวใจช้าลง การศึกษาที่สมควรจะทำต่อไปคือศึกษาถึงกลไกในการออกฤทธิ์ของคื่นไช้ และแยกหาสารบริสุทธิ์ที่เป็นตัวออกฤทธิ์

ในประเทศไทยมีพันธุ์ไม้หลายชนิดที่มีคุณสมบัติใช้เป็นการรักษาโรคซึ่งรวมเรียกว่า สมุนไพร มีการใช้สมุนไพรรักษาโรคต่างๆ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันนี้ สมุนไพรบางชนิดก็ใช้พันธุ์ไม้ชนิดเดียว บางชนิดก็ต้องใช้หลายชนิดรวมกัน สะกัดออกมาในลักษณะเป็นผง หรือเป็นน้ำจากการต้มสมุนไพร

ปัจจุบันมีการศึกษาฤทธิ์ของสมุนไพรอย่างกว้างขวาง เพราะไม่ทราบแน่ชัดว่าชนิดใดใช้ได้ผลในการรักษาโรค และเพื่อหาคุณสมบัติ ตลอดจนสารบริสุทธิ์ในสมุนไพรที่เป็นตัวออกฤทธิ์ในการรักษาโรค Wasuwat และคณะ³ รายงานว่าสิ่งสกัดจากราชดัด (Brucea amarissima) มีคุณ

สมบัติรักษาโรคบิดและอาการท้องร่วงได้ Munsakul และคณะ¹ รายงานถึงสิ่งสกัดจากกาฝากมะม่วง (Loranthus pentandrus) สามารถลดความดันโลหิต รวมทั้งมีการศึกษาอย่างกว้างขวางถึงฤทธิ์ของรากระย่อมในประเทศไทย⁴ จนกระทั่งสามารถผลิตเป็นยาเม็ดลดความดันโลหิตจำหน่ายในท้องตลาดแล้ว นอกจากนี้เมฆ⁵ ยังพบว่าน้ำสกัดจากผลมะม่วงหิมพานต์มีฤทธิ์เป็นยาขับปัสสาวะอย่างแรง

คื่นไช้ (Chinese celery) เป็นพืชอยู่ในตระกูล Umbelliferae ชื่อทางพฤกษศาสตร์คือ Apium graveolens สามารถปลูกได้ทุกภาคในประเทศไทย ใช้เป็นอาหารได้ทั้งส่วนก้านและ

* ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** แผนกเภสัชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบ ในหนังสือ *Medical plants of the Philippines*² กล่าวว่าในคื่นไช้ทั้งในส่วนก้านและใบ มีปริมาณแคลเซียมและเหล็กมาก ส่วนประกอบที่เป็นน้ำมันระเหย (Volatile oil) มีกลิ่นหอม สามารถนำมาใช้ทำน้ำหอมได้ นอกจากนี้ยังมี glycoside appiin, mannitol และ inositol รวมอยู่ด้วย เนื่องจากมีผู้กล่าวว่าคื่นไช้สามารถลดความดันโลหิตจึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับคื่นไช้ในเชิงวิทยาศาสตร์ประยุกต์

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้คือ

1. ศึกษาฤทธิ์ของคื่นไช้ในการลดความดันโลหิต
2. ถ้าผลเป็นที่น่าพอใจก็สมควรนำมาประยุกต์ใช้เป็นยาลดความดันโลหิตที่ใช้ได้ด้วยความปลอดภัย เพราะปกติคื่นไช้ก็ใช้เป็นอาหารประจำวันอยู่แล้ว และไม่เคยปรากฏว่ามีพิษเกิดขึ้น เหมือนกับผักอื่น ๆ บางชนิด

วัสดุและวิธีการ

คื่นไช้ที่นำมาทดลองเป็นชนิดที่ซื้อจากตลาดทั่วไป นำมาทำเป็นลักษณะน้ำยาเพื่อใช้ฉีดเข้าหลอดเลือดดำขณะทำการทดลอง โดยเตรียมดังนี้

1. นำคื่นไช้มาแยกเป็นส่วนก้านและใบ อบให้แห้งแล้วทำการต้ม (Decoction) ให้มีความเข้มข้นร้อยละ 10 ทั้งส่วนก้านและใบ

2. นำคื่นไช้ทั้งต้นอบให้แห้งแล้วทำการต้ม ให้มีความเข้มข้นร้อยละ 10

3. นำคื่นไช้สดทั้งต้น ทำการต้มให้มีความเข้มข้นร้อยละ 134

4. ตำคื่นไช้สดทั้งต้นให้ละเอียด เติมน้ำให้ส่วนผสมมีความเข้มข้นร้อยละ 134 เอาส่วนทั้งหมดมากรองและคั้นเอาแต่ส่วนที่เป็นน้ำมาใช้ทดลอง

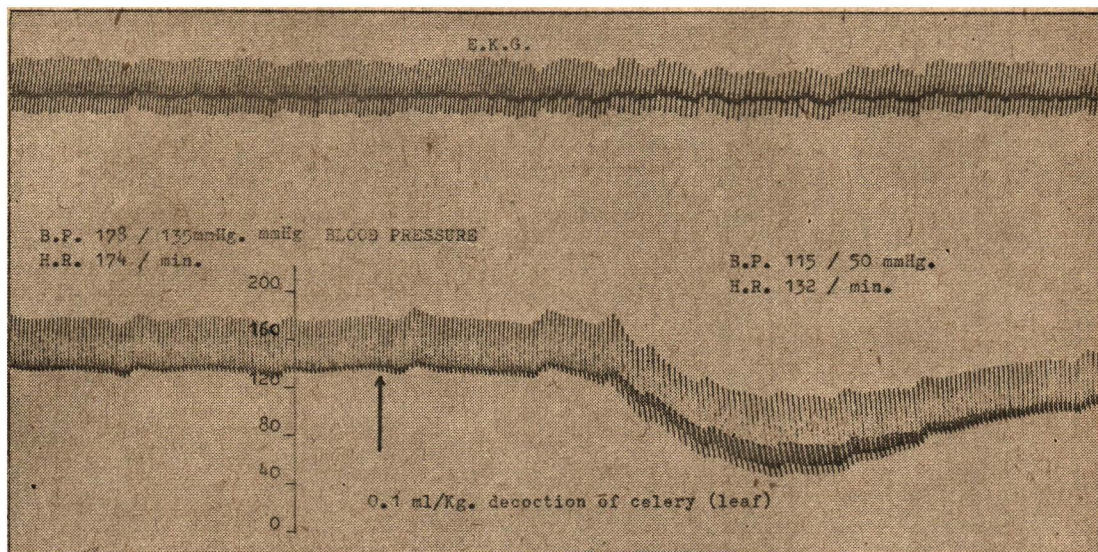
ใช้สุนัขเป็นสัตว์ทดลอง ทำให้สลบโดยฉีด Nembutal ขนาด 30 มล./น้ำหนักตัวกก. เข้าหลอดเลือดดำ ความดันโลหิตวัดจากหลอดเลือดแดง common carotid ให้น้ำเกลือและยาระหว่างการทดลองทางหลอดเลือดดำ femoral และบันทึกผลการทดลองด้วยเครื่อง Physiograph

ผลการทดลอง

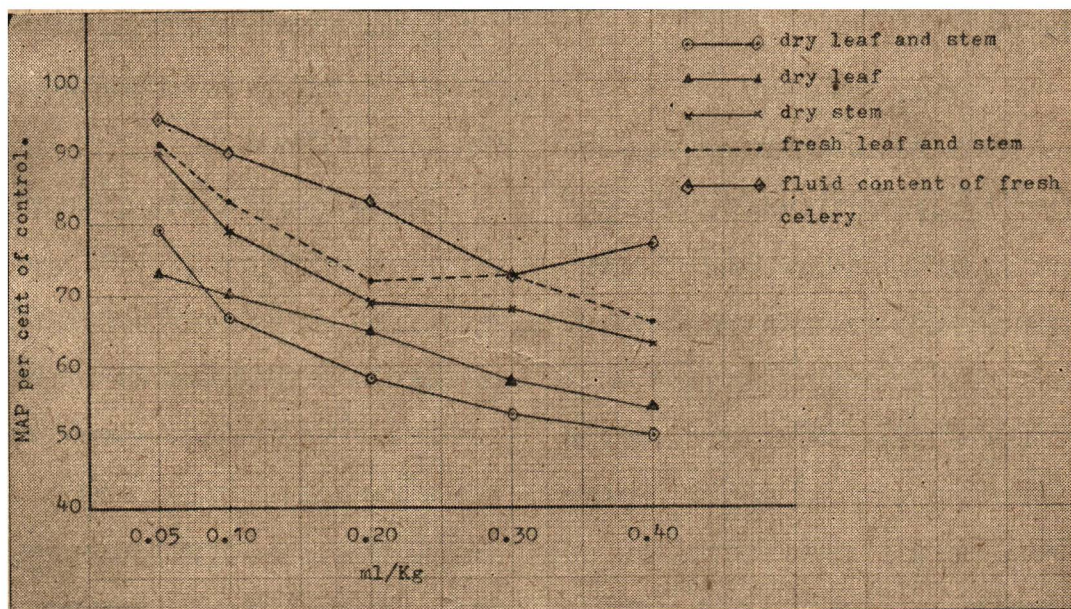
1. คื่นไช้ที่นำมาอบให้แห้ง แล้วทำการต้ม ให้มีความเข้มข้นร้อยละ 10 ทั้งส่วนก้าน ใบ และคื่นไช้ทั้งต้น มีผลต่อความดันโลหิต pulse pressure และอัตราการเต้นของหัวใจ (ตารางที่ 1)

2. คื่นไช้สดที่นำมาต้มหรือน้ำคั้นของคื่นไช้สด มีผลต่อความดันโลหิต pulse pressure และอัตราการเต้นของหัวใจ (ตารางที่ 2)

ส่วนผลการทดลองบันทึกโดยเครื่อง Physiograph และความสัมพันธ์ของปริมาณคื่นไช้แต่ละส่วนกับความดันโลหิตแสดงตามรูปที่ 1, 2 และ 3

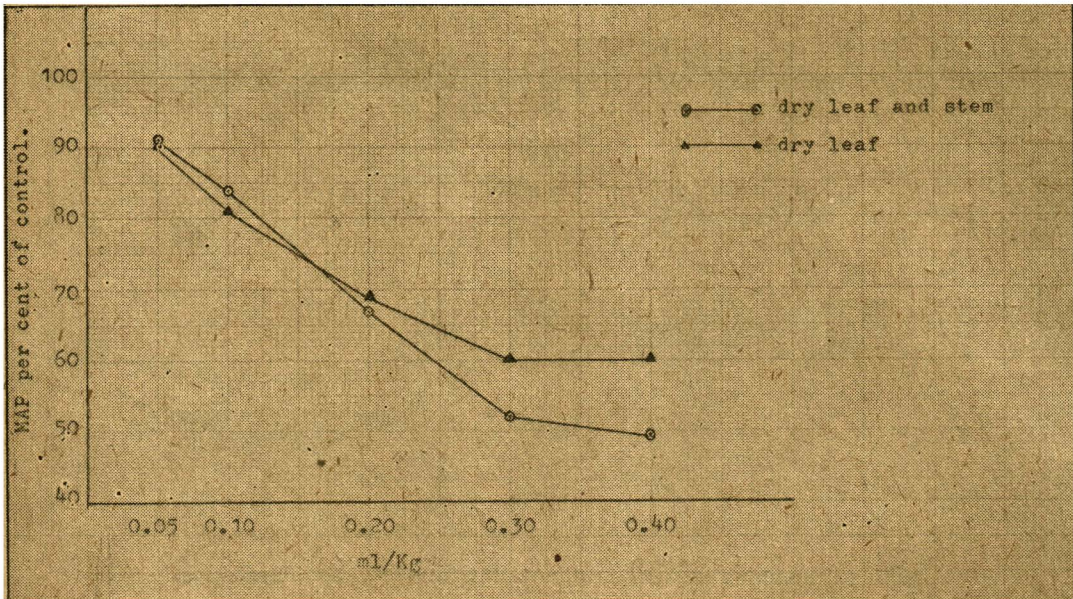

รูปที่ 1 แสดงฤทธิ์ของคื่นไฉ้ในการลดความดันโลหิตจากเครื่อง Physiograph.

รูปที่ 2 แสดงผลของส่วนต่างๆของคื่นไฉ้ต่อ MAP ของสุนัขปกติ

รูปที่ 3 แสดงผลของคื่นไช้ต่อ MAP ของสุนัขที่มีความดันโลหิตสูง

วิจารณ์

1. การศึกษาจากคื่นไช้แห้ง

ปริมาณน้อยที่สุดที่สามารถลดความดันโลหิตได้จากใบคื่นไช้แห้งที่นำมาต้มมีความเข้มข้นร้อยละ 10 คือปริมาณ 0.05 มล./น้ำหนักตัวกก. MAP* ลดลงเป็นร้อยละ 73 ของค่าก่อนการทดลอง ($P < .02$) เมื่อเพิ่มปริมาณให้มากขึ้นจะทำให้ความดันโลหิตลดลงเป็นลำดับตามขนาดที่ได้รับ เมื่อให้ปริมาณ 0.4 มล./น้ำหนักตัวกก. MAP ลดลงเป็นร้อยละ 54 ของค่าก่อนการทดลอง แต่แม้จะเพิ่มปริมาณต่อไปเป็น 0.5 มล./น้ำหนักตัวกก. ก็ปรากฏว่าค่า MAP ไม่ลดลงอีกต่อไป แสดง

ว่าความดันโลหิตของสุนัขลดลงตามปริมาณของคื่นไช้ที่ได้รับ แต่ปริมาณ 0.4 มล./น้ำหนักตัวกก. เป็นปริมาณมากที่สุดที่ควรให้

Pulse pressure มีค่าเพิ่มขึ้น แต่เมื่อเปรียบเทียบถึงการลดลงระหว่างความดันโลหิต systole กับ diastole จะเห็นว่าความดันโลหิตลดลงไม่เป็นสัดส่วนกัน คือความดันโลหิต diastole ลดลงมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด pulse pressure จะยังมีค่ามากขึ้นตามปริมาณคื่นไช้ที่ให้เพิ่มขึ้นและจะมากเป็นร้อยละ 150 ของค่าก่อนการทดลอง ($P < .01$) เมื่อให้ปริมาณ 0.4 มล./น้ำหนักตัวกก. ขึ้นไป

* MAP = Mean arterial pressure (คือผลบวกของความดันโลหิต diastole กับ $\frac{1}{3}$ ของค่า pulse pressure)

ตารางที่ 1 แสดงผลของส่วนต่างๆ ของอินซูลินซึ่งสัมพันธ์กับความดันโลหิต pulse pressure และอัตราการเต้นของหัวใจ

ขนาด (มล./น้ำหนักตัวกก.)	ส่วนใบ				ส่วนก้าน				อินซูลินทั้งหมด				
	ก	ข	ค	ง	ก	ข	ค	ง	ก	ข	ค	ง	P
0.05	MAP	132	97	73	124	111	90	< .05	131	104	79	< .01	
	PP	52	60	111	55	56	102	< .05	51	54	106	> .01	
	HR	168	162	96	136	133	98	> .10	174	170	98	> .10	
0.10	MAP	130	87	70	124	98	79	< .01	117	78	67	< .01	
	PP	57	61	107	52	56	107	< .02	51	61	120	> .10	
	HR	169	149	88	146	140	96	< .01	166	148	89	< .02	
0.21	MAP	125	80	65	121	84	69	> .01	119	69	58	< .01	
	PP	42	57	137	55	66	120	< .01	47	71	151	< .02	
	HR	147	139	96	149	136	91	< .01	162	134	83	< .01	
0.30	MAP	126	73	58	115	78	68	< .01	118	62	53	> .01	
	PP	43	68	158	55	69	125	< .01	46	72	156	< .01	
	HR	146	120	82	143	131	91	< .01	157	122	78	< .01	
0.40	MAP	121	66	54	109	69	63	< .01	123	61	50	< .01	
	PP	48	72	150	56	73	130	< .01	42	73	173	< .02	
	HR	141	127	90	144	129	89	< .02	150	121	81	< .02	

ก = ก่อนทำการทดลอง   MAP = mean arterial pressure

ข = ขณะทำการทดลอง   PP = pulse pressure

ค = อัตราร้อยละของค่าก่อนการทดลอง   HR = อัตราการเต้นของหัวใจ

ตารางที่ 2 แสดงผลของคืนใช้สก็้อความคันโลหิต, pulse pressure และอัตราการเต้นของหัวใจ

ขนาด (มล./น้ำหนักตัวกก.)		ชนิดคัม				ชนิดน้ำหนัก			
		ก	ข	อ	P	ก	ข	อ	P
0.05	MAP	127	115	91	< .10	121	115	95	> .10
	PP	49	53	108	> .10	40	42	105	> .10
	HR	158	115	98	> .10	150	149	99	> .10
0.10	MAP	127	106	83	< .02	123	111	90	< .05
	PP	50	55	110	> .10	46	47	102	< .10
	HR	159	153	96	< .10	152	143	94	> .10
0.20	MAP	127	92	72	< .02	124	103	83	< .02
	PP	50	63	126	> .10	47	52	110	< .10
	HR	161	149	92	< .02	153	141	92	< .05
0.30	MAP	125	91	73	< .02	128	94	73	< .01
	PP	51	61	119	> .10	45	54	120	< .10
	HR	158	138	87	< .05	152	135	89	> .05
0.40	MAP	123	81	66	< .02	130	101	77	< .05
	PP	53	67	126	> .10	45	52	115	> .10
	HR	156	140	90	< .05	152	135	89	< .05

ก = ก่อนทำการทดลอง
 ข = ขณะทำการทดลอง
 อ = อัตราร้อยละของค่าก่อนทำการทดลอง
 MAP = mean arterial presure
 PP = pulse pressure
 HR = อัตราการเต้นของหัวใจ

อัตราการเต้นของหัวใจจะช้าลง เมื่อให้ปริมาณมากกว่า 0.05 มล./น้ำหนักตัว กก. ขึ้นไป ผลของคื่นไฉ่ทั้งสองส่วนนี้ ส่วนต้น และทั้งต้นต่อความดันโลหิต pulse pressure และอัตราเต้นของหัวใจคล้ายคลึงกันเพียงแต่เปลี่ยนแปลงมาน้อยไม่เท่ากัน

2. การศึกษาจากคื่นไฉ่สด

ผลที่ได้จากการนำคื่นไฉ่สดทั้งต้นมาทำการต้มให้มีความเข้มข้นร้อยละ 134 พบว่าสามารถลดความดันโลหิตสุนัขได้เหมือนกัน และเป็นสัดส่วนกับปริมาณที่ให้เพิ่มขึ้น ปริมาณที่ทำให้ความดันโลหิตลดลงต้องมากกว่า 0.5 มล./น้ำหนักตัว กก. pulse pressure ไม่พบมีการเปลี่ยนแปลง แต่อัตราการเต้นของหัวใจจะเปลี่ยนแปลงเมื่อให้ปริมาณตั้งแต่ 0.2 มล./น้ำหนักตัว กก. ขึ้นไป

ผลของน้ำคื่นไฉ่สดก็สามารถลดความดันโลหิตได้เหมือนกัน แต่น้อยกว่าจากคื่นไฉ่สดที่นำมาทำการต้มก่อน

3. การศึกษาในสุนัขที่มีความดันโลหิต systole มากกว่า 200 มม.ปรอท

เมื่อนำคื่นไฉ่ชอบแห้งที่ทำการต้มให้มีความเข้มข้นร้อยละ 10 ทั้งส่วนใบและทั้งต้นมาทำการทดลอง ปรากฏว่าสามารถลดความดันโลหิตสุนัขได้เช่นกัน คือเมื่อใช้ขนาด 0.2, 0.3 และ 0.4 มล./น้ำหนักตัว กก. สามารถทำให้ความดันโลหิตลด

ลงเป็นร้อยละ 67, 52 และ 49 ของค่าก่อนการทดลองตามลำดับ ในขณะที่เดียวกัน pulse pressure มีค่าเพิ่มขึ้นและอัตราการเต้นของหัวใจลดลง

แม้จะทำการทดลองในสุนัขเพียง 3 ตัว ซึ่งไม่สามารถยืนยันถึงนัยสำคัญของข้อมูลทางสถิติได้ แต่เมื่อพิจารณาอัตราที่ความดันโลหิตลดลงก็นับว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

สรุป

1. คื่นไฉ่สามารถลดความดันโลหิตปกติได้
2. คื่นไฉ่ชอบแห้งที่นำมาทำการต้มให้มีความเข้มข้นร้อยละ 10 ปรากฏว่าคื่นไฉ่ทั้งต้นสามารถลดความดันโลหิตได้มากที่สุดแต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างส่วนใบกับส่วนต้น ปรากฏว่าส่วนใบให้ผลดีกว่า ดังนั้นถ้าจะนำคื่นไฉ่มาใช้ในการลดความดันโลหิตก็สามารถใช้ได้ทั้งต้นเลย
3. คื่นไฉ่สดให้ผลในการลดความดันโลหิตได้เช่นกัน แต่น้อยกว่าคื่นไฉ่ชอบแห้ง
4. การใช้คื่นไฉ่ชอบแห้งในสุนัขที่มีความดันโลหิต systole สูงกว่า 200 มม.ปรอท ปรากฏว่าสามารถลดความดันโลหิตได้เป็นที่น่าพอใจและน่าจะได้ทำการศึกษาให้ละเอียดต่อไป
5. ฤทธิ์ของคื่นไฉ่จะลดความดันโลหิต diastole มากกว่า systole ทำให้ pulse pressure เพิ่มขึ้น และอัตราการเต้นของหัวใจช้าลง ซึ่งอาจเนื่องจากฤทธิ์ของคื่นไฉ่กดกล้ามเนื้อหัวใจ การศึกษาให้ละเอียดถึงกลไกสมควรจะได้ทำการทดลองต่อไป

6. จากการทดลองทำให้ทราบว่าสารบริสุทธิ์ในคื่นไช้ที่ออกฤทธิ์นั้นเป็นสารทนต่อความร้อน เพราะฤทธิ์การลดความดันโลหิตพบได้ทั้งในคื่นไช้สดและคื่นไช้อบแห้ง ส่วนใบพบสารบริสุทธิ์มากกว่าส่วนก้าน ดังนั้นถ้าสารบริสุทธิ์นี้สามารถดูดซึมผ่านลำไส้ก็สามารถนำคื่นไช้มาใช้ลดความดันโลหิตโดยรับประทานสด ๆ หรือนำมาปรุงเป็นอาหาร แม้กระทั่งนำมาอบแห้งและชงเป็นน้ำดื่ม

7. มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาฤทธิ์ของสารบริสุทธิ์ในคื่นไช้ต่อไปว่า จะเป็นพิษต่อกล้ามเนื้อหัวใจและอวัยวะระบบอื่น ๆ ในร่างกายหรือไม่ ก่อนที่จะนำมาใช้เป็นยาลดความดันโลหิตอีกชนิดหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

1. Munsakul S, Sawadimongkel K: Extraction and fractionation of the active principle of *Loranthus pentandrus* L. (Kafak-Mamuang), ASRCT 1972. Cooperative Research Program No. 17. Research Project No. 17/4 Report No. 3.
2. Quisumbing E: Technical bulletin 16, Medicinal plants of the Philippines By Eduardo Quisumbing.
3. Wasuwat S, et al: Study on antiamebiasis property, in vitro, of the extract of *Brucea amarissima* (Lour) Merr, (Ratchadat). ASRCT 1971, 1973. Cooperative Research Program No. 17, Research Project No. 17/10, Report No. 1, 2.
4. Wasuwat S, Konsagul S: Investigation of Thai *Rauwolfia serpentina*: Analysis and formulation of tablet of the crude drug and extracted reserpine. ASRCT 1967, 1969. Cooperative Research Program No. 17 Research Project No. 17/3. Report No. 1, 2.
5. เมฆ ตุงคะเศรษฐี : มะม่วงหิมพานต์, รายงานกลุ่มเศรษฐกิจที่ 6/2517 สถาบันวิจัยประยุกต์แห่งประเทศไทย